

فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان: نقش محوری قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی

سید قاسم سید هاشمی^{۱*}، کبری فریدیان^۲، حجت محمودی^۳،

بهناز حسین‌زاده خانمیری^۴، المیرا احمدپور محله^۵، مهری

اعزازی^۶ و ابراهیم اعظمی^۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تبیین آمادگی به اعتیاد نوجوانان بر اساس قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی طراحی شده است. این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود که ۳۵۶ نفر (۱۹۷ دختر و ۱۵۹ پسر) از دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر میاندوآب در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷، به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند و سیاهه مختصر بدتنظیمی روان‌شناختی، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد، مقیاس پرخاشگری سایبری و قربانی‌شدن سایبری را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که آمادگی به اعتیاد با قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی (هیجانی، شناختی و رفتاری) رابطه مثبت و معنادار داشت. هم‌چنین، قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی با توان مطلوبی، آمادگی به اعتیاد نوجوانان را پیش‌بینی کردند. یافته‌های این مطالعه ضرورت توجه به متغیرهای قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی به‌عنوان عوامل سبب‌شناختی مهم در آمادگی به اعتیاد نوجوانان را نشان داد.

کلید واژه‌ها: اختلالات مرتبط با مصرف مواد، بدتنظیمی روان‌شناختی، قربانی‌شدن سایبری، قلدری سایبری، نوجوانان

۱. نویسنده مسئول: آموزگار مقطع ابتدایی، کارشناس ارشد روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران seyedhashemi71@gmail.com

۲. آموزگار مقطع ابتدایی، کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور بناب، بناب، ایران faridian.psych@gmail.com

۳. آموزگار مقطع ابتدایی، کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران hojjat.mahmoudi1@gmail.com

۴. روان‌شناس مرکز اورژانس اجتماعی بهزیستی شهرستان آذرشهر، کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران hosseinzadeh.b1393@chmail.ir

۵. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران rahimloo.medi@yahoo.com

۶. استادیار مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، مشهد، ایران mehri_ezazi@yahoo.com

۷. آموزگار مقطع ابتدایی، کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران azami.ebrahim71@gmail.com

مقدمه

نوجوانی دوره‌ای است که با تغییرات بیولوژیکی، روان‌شناختی و رفتاری همراه بوده، و این تغییر و تحولات رشدی باعث بروز واکنش‌های هیجانی شدید در نوجوانان می‌شود (شادر و بثوچین^۱، ۲۰۲۰) که آن‌ها را به انواع مشکلات و رفتارهای پرخطر چندگانه از جمله خشونت، سوء مصرف مواد، رفتارهای سایبری مشکل‌زا آسیب‌پذیر می‌کند (سرگی، امیرمن، چونگ، فالگرن، پوهالا^۲ و همکاران، ۲۰۲۰؛ هریس، استوارت، کرزیزانیاک، چاروها^۳ و همکاران، ۲۰۱۷). اعتیاد به‌عنوان یک اختلال پیچیده سیستم عصبی، در افرادی به‌وجود می‌آید که آسیب‌پذیری‌های زیستی، روانی و اجتماعی خاصی دارند (سعادت، سید هاشمی، بافنده قراملکی، پورسید مهدی و عظیمی، ۲۰۱۹). میزان مصرف مواد مخدر در بین نوجوانان از جمعیت عمومی بیشتر است و سنین اوایل تا اواخر نوجوانی یک دوره خطرناک برای شروع مصرف مواد مخدر است که ممکن است در سنین ۱۸ تا ۲۵ سال به اوج خود برسد (آلکور و تامپس ون^۴، ۲۰۲۰)، و این نیازمند شروع تحقیقات سبب‌شناسی در این دوره برای انجام مداخلات مؤثر است.

قلدری و قربانی شدن سایبری^۵ یکی از متغیرهایی است که تحقیقات جدید نقش آن را در انواع مشکلات سلامت روانی، اعمال خشن و خصمانه و اختلالات مرتبط با مصرف مواد بررسی شدند (کوان، دیکسون، ریچاردسون، مک داوول^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). قلدری سایبری شامل اعمال و رفتارهایی می‌شود که از طریق رسانه‌های الکترونیکی یا دیجیتال توسط اشخاص یا گروه‌ها به‌صورت مکرر با پیام‌های خصمانه یا تهاجمی انجام شده و باعث آسیب یا ناراحتی به دیگران می‌شود (شاپکا و مقصودی^۷، ۲۰۱۷). طیف وسیعی از اصطلاحات از جمله آزار و اذیت سایبری^۸، قربانی سایبری^۱، آزار و اذیت آنلاین^۲ و مزاحمت الکترونیکی^۳

1. Shader and Beauchaine
2. Sorgi, Ammerman, Cheung, Fahlgren and Puhalla
3. Harris, Stewart, Krzyzaniak and Charuhas
4. United Nations Office on Drugs and Crime
5. Cyberbullying Victimization
6. Kwan, Dickson, Richardson and MacDowall
7. Shapka and Maghsoudi
8. Cyberharassment

برای توصیف این پدیده استفاده می‌شود (سیدهاشمی و حقیقتی، ۱۳۹۶). همه نوجوانانی که تجربه قلدری سایبری را در فضای مجازی دارند، نتایج منفی گزارش نمی‌دهند، اما در تحقیقات نشان داده شده است که قرارگرفتن در معرض قلدری سایبری با خلق افسردگی، انزوا و ناامیدی، خودکشی، عزت‌نفس پایین، اضطراب و تنهایی رابطه دارد (برونشتاین کلومک، بارزلی، آپتر، کارلی^۴ و همکاران، ۲۰۱۹). کیم، اوکومو، کوچک، نیکولوا و منگو^۵ (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به صورت تجربی به آزمون چارچوب‌های نظری مرتبط با وابستگی همسالان، قربانی شدن قلدری، تنهایی و مصرف مواد (به‌ویژه مصرف دخانیات یا الکل) در میان نوجوانان پرداخته بودند، نتایج نشان داد که تنهایی به‌طور سهمی در ارتباط بین قربانی شدن قلدری و مصرف دخانیات و الکل میانجی‌گری می‌کند. هم‌چنین، در ارتباط با قربانی شدن قلدری سایبری، رایت (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری بین قربانی شدن سایبری و سوء مصرف الکل وجود داشت و حمایت اجتماعی (والدین، معلم‌ها و دوستان نزدیک) در رابطه با این متغیرها نقش میانجی داشت.

احتمالاً یک ارتباط دوطرفه‌ای بین رفتارهای سایبری مشکل‌زا (استفاده مشکل‌زا از اینترنت و قلدری سایبری) و اعتیاد به مواد مخدر باشد (زسیلا، اوروسز، کیرالی، یوربان^۶ و همکاران، ۲۰۱۸)، و بر طبق نظریه تراکنشی استرس و مقابله^۷، تأثیر قلدری سایبری فقط به رویداد بستگی ندارد، بلکه به شیوه پاسخگویی نوجوان به اوضاع نیز بستگی دارد (مالمان، دوماسلو لیسبو و زاناتا کالزا^۸، ۲۰۱۸؛ لازاروس و فولکمن^۹، ۱۹۸۴). شیوه پاسخ‌گویی نوجوانان به عوامل استرس‌زا (به‌عنوان مثال، قلدری سایبری) می‌تواند تحت تأثیر تعداد بی‌شماری از عوامل از جمله وضعیت‌های روان‌شناختی و اختلالات زمینه‌ای در نوجوانان باشد (مالمان و همکاران، ۲۰۱۸). از این‌رو، نقش انواع بدتنظیمی‌ها در ارتباط با قلدری‌های سایبری و آمادگی به اعتیاد

1. Cybervictimisation
2. Online harassment
3. Electronic bullying
4. Brunstein Klomek, Barzilay, Apter and Carli
5. Kim, Okumu, Small, Nikolova and Mengo
6. Zsila, Orosz, Király and Urbán
7. Transactional theory of stress and coping
8. Mallmann, de Macedo Lisboa and Zanatta Calza
9. Lazarus and Folkman

۱۲۲ فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان ...

نوجوانان قابل بحث است (سننات، بلایس، لاوویی، کارون و هئبرت^۱، ۲۰۱۸) که در این پژوهش نقش بدتنظیمی روان‌شناختی^۲ نوجوانان به‌عنوان یکی از متغیرهای تأثیرگذار بررسی می‌شود. بدتنظیمی روان‌شناختی به‌صورت ناتوانی و مشکل در کنترل مطلوب و هدایت شده شناخت و رفتار و واکنش‌های هیجانی فرد برای رسیدن به هدف مورد نظر تعریف می‌شود (میزیح، تاتار، گیانکولا و کیرسکی^۳، ۲۰۰۱)، و بسیار شبیه به مفهوم خودتنظیمی یا خودکنترلی است که در افراد بزرگسال مطالعه شده است، با این تفاوت که بدتنظیمی روان‌شناختی هم شامل ابعاد شناختی و هم رفتاری و هیجانی هست (شالچی، سید هاشمی، فریدیان، حسین‌زاده و رحیملو، ۱۳۹۸). در مطالعه‌ای سعادت و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند که استرس می‌تواند در رابطه بین بدتنظیمی روان‌شناختی و آمادگی به اعتیاد دانش‌آموزان میانجی‌گری کند. همچنین، مشکلات بدتنظیمی و پریشانی روان‌شناختی در نوجوانان می‌تواند زمینه را برای قربانی شدن سایبری و به تبع آن انواع مشکلات رفتاری درون‌سازی شده و برون‌سازی (مثل اعتیاد به مواد مخدر) فراهم کند (سننات و همکاران، ۲۰۱۸). به‌طور کلی نوجوانی یکی از دوره‌های مهم و حساس در گرایش به انواع مواد مخدر و رفتارهای پرخطر هست (شادر و بئوچین، ۲۰۲۰) که ضروری است مطالعات به بررسی علل و عوامل مرتبط با این رفتارها اقدام کنند. یافته‌های مطالعات قبلی نشان داده‌اند که اختلالات روان‌شناختی و مشکلات سلامت روانی با قربانی شدن و قلدری سایبری در نوجوانان مرتبط است (سننات و همکاران، ۲۰۱۸) و در برخی مطالعات نیز نقش پیش‌بینی‌کننده اعتیاد مواد مخدر و اعتیاد در قلدری و قربانی شدن سستی و سایبری در نوجوانان نشان داده شده است (زسیلا و همکاران، ۲۰۱۸). اما محدود مطالعاتی، نقش انواع بدتنظیمی‌ها (شناختی، رفتاری و هیجانی) به همراه قربانی شدن و قلدری سایبری بر آمادگی به اعتیاد نوجوانان را بررسی کرده‌اند. با توجه شیوع بالای انواع قلدری و قربانی شدن سایبری در نوجوانان ایرانی (جاهوری، بیورکویست و اُسترمن^۴، ۲۰۱۵) و اهمیت تبیین عوامل سبب‌شناسی مرتبط با اعتیاد در نوجوانان، مطالعه حاضر برای اولین بار در جامعه ایرانی با هدف تبیین آمادگی به اعتیاد دانش‌آموزان بر اساس قلدری/قربانی شدن سایبری و

1. Cénat, Blais, Lavoie, Caron and Hébert
2. Psychological dysregulation
3. Mezzich, Tarter, Giancola and Kirisci
4. Jaghoory, Björkqvist and Österman

بدتنظیمی روان‌شناختی اجرا شد، و این فرضیه ارائه می‌شود که قلدری/قربانی‌شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی قادر به پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد در نوجوانان هست.

روش

این پژوهش یک مطالعه مقطعی - توصیفی از نوع همبستگی بود و جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر میاندوآب (۳۱۴۴ دختر و ۳۱۵۱ پسر) در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای از بین دانش‌آموزان بر اساس منطقه شهری و مدارس انتخاب شدند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۶۱ نفر برآورد شد که به علت مخدوش بودن تعدادی از پرسشنامه‌ها ۳۵۶ نفر وارد تحلیل شدند. شیوه اجرای پژوهش به این صورت بود که در ابتدا از بین دو منطقه شهری، منطقه ۱ انتخاب شد و سپس از میان ۱۶ مدرسه (۹ دخترانه و ۷ پسرانه) این منطقه، ۵ مدرسه (۳ دخترانه و ۲ پسرانه) به‌طور تصادفی انتخاب شد و در نهایت از میان پایه‌های تحصیلی اول تا سوم به‌صورت تصادفی پرسشنامه‌های پژوهش در میان ۱۹۸ دختر و ۱۶۳ پسر اجرا شدند. به این صورت که بعد از کسب اجازه از معلمان محترم، در زمان پایانی کلاس‌ها توضیحاتی درباره هدف پژوهش و گمنام بودن افراد شرکت‌کننده داده شد، و به دانش‌آموزان گفته شد که در هر زمان که مایل باشند حق خروج از پژوهش را دارند. ضمناً معیارهای ورود شامل دانش‌آموز دوره دوم متوسطه بودن، استفاده ممتد در شش ماه گذشته از اینترنت و سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و عدم ابتلاء اختلالات حاد روانپزشکی همزمان بود که در صورت تخطی از این موارد، از مطالعه کنار گذاشته می‌شد. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش عبارت بودند از:

سیاهه مختصر بدتنظیمی^۱ (ADI): یک پرسشنامه ۳۰ گویه‌ای است که توسط میزیچ و همکاران (۲۰۰۱) برای اندازه‌گیری بدتنظیمی روان‌شناختی نوجوانان در سه بُعد بدتنظیمی هیجانی/عاطفی (۱۰ گویه)، رفتاری (۱۰ گویه) و شناختی (۱۰ گویه) طراحی شده است. میزیچ و همکاران (۲۰۰۱) پایایی این سیاهه را با استفاده از آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های هیجانی،

۱۲۴ فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان ...

رفتاری و شناختی به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۲ و ۰/۷۱ گزارش دادند و روایی آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی در سه عامل تأیید شده است. همچنین بدتنظیمی هیجانی با مقیاس اضطراب صفت-حالت ($r=0/55, p<0/001$)، بدتنظیمی رفتاری با مقیاس پرخاشگری باس و پرس^۱ ($r=0/59, p<0/001$)، و بدتنظیمی شناختی با مقیاس کارکردهای شناختی اجرایی ($r=-0/21, p<0/001$) همبستگی داشت. شیوه نمره‌گذاری آن به صورت لیکرت در ۴ درجه‌ای از ۰ (هرگز) تا ۳ (همیشه) است. در ایران شالچی و همکاران (۱۳۹۸) پایایی آن را با استفاده از آلفای کرونباخ برای سه زیرمقیاس بدتنظیمی رفتاری، شناختی و هیجانی و نمره کل به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۸۸، ۰/۸۵، و ۰/۹۵، و روایی سازه آن توسط تحلیل عاملی تأییدی از برازش مطلوبی برخوردار بوده و بار عاملی گویه‌های این سیاهه را بین ۰/۴۲ تا ۰/۷۵ گزارش دادند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای سه بعد بدتنظیمی رفتاری، شناختی، هیجانی و کل مقیاس به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۶، ۰/۸۷ و ۰/۹۴ به دست آمد.

مقیاس ایرانی آمادگی اعتیاد^۲ (IAPS): یک مقیاس ۴۱ گویه‌ای است که توسط زرگر (۱۳۸۵) برای اندازه‌گیری آمادگی به اعتیاد نوجوانان در دو عامل آمادگی منفعل (۹ گویه) و آمادگی فعال (۲۷ گویه) به همراه ۵ گویه دروغ‌سنج طراحی شده است. نمره‌گذاری هر گویه بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) است. در عامل آمادگی فعال، گویه‌ها در ارتباط با رفتارهای ضداجتماعی، میل به مصرف مواد و هیجان‌خواهی بوده و در عامل آمادگی منفعل، گویه‌ها مربوط به عدم ابراز وجود می‌شود. پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۹۰ و عامل آمادگی به اعتیاد فعال ۰/۹۱ و عامل آمادگی به اعتیاد منفعل ۰/۷۵ گزارش شده است (زرگر، ۱۳۸۵). برای بررسی اعتبار سازه ضریب همبستگی بین مقیاس ایرانی آمادگی اعتیاد با مقیاس SCL-25 محاسبه شد که معنادار بود ($r=0/45, p<0/001$). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و عامل‌های آمادگی فعال و منفعل به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۴ و ۰/۷۷ به دست آمد.

مقیاس پرخاشگری سایبری و قربانی‌شدن سایبری^۳: یک مقیاس ۲۴ گویه‌ای است که

1. Buss Perry Aggression
2. Iranian addiction potential scale
3. Cyber-aggression and cyber-victimization scale

توسط شاپکا و مقصودی در سال ۲۰۱۷ برای اندازه‌گیری مشکلات مرتبط با قلدری سایبری طراحی شده است. اعتبار سازه‌ای این مقیاس با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی برای ساختار ۲ عاملی پرخاشگری سایبری و قربانی شدن سایبری در ۱۲ گویه برای هر زیرمقیاس تأیید شد. نمره‌گذاری این ابزار بر روی یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از ۰ (هرگز) تا ۴ (همیشه) می‌باشد و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های پرخاشگری و قربانی شدن سایبری و مقیاس کلی به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۹۰ و ۰/۹۰ بود. همچنین، پرخاشگری سایبری با مقیاس پرخاشگری آشکار و پرخاشگری ارتباطی^۱ همبستگی مثبت، و قربانی شدن سایبری با اضطراب و افسردگی همبستگی مثبت داشت. هنجاریابی این مقیاس را در جامعه ایرانی سیدهاشمی و سعادت (۱۳۹۶) انجام شده است، تجزیه و تحلیل اعتباری مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است، اعتبار درونی بالایی برای مقیاس کلی ۰/۹۳ و زیرمقیاس‌های ارتکاب پرخاشگری سایبری و قربانی شدن سایبری به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۸۵ گزارش شده است. روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مطلوب بوده، و اعتبار کلی آزمون و باز آزمون با فاصله زمانی یک ماه بالا بود ($r = 0.87, p < 0.01$). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و زیرمقیاس‌های پرخاشگری و قربانی شدن سایبری به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۸۷ و ۰/۹۰ به دست آمد.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰، و آماره‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

تعداد ۳۵۶ نفر دانش‌آموز (۱۹۷ دختر و ۱۵۹ پسر) با دامنه سنی ۱۴ تا ۱۸ سال و میانگین و انحراف معیار سنی 16.21 ± 2.04 سال در این مطالعه شرکت داشتند. اطلاعات مربوط به تحصیلات دانش‌آموزان در دوره دوم متوسطه و در ۳ پایه تحصیلی دهم، یازدهم، دوازدهم؛ و ۴ رشته تحصیلی ادبیات و علوم انسانی، فنی و حرفه‌ای، علوم تجربی، و ریاضی و فیزیک به دست آمد. آماره‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) متغیرهای مورد پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

1. Overt aggression and relational aggression

۱۲۶ فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان ...

جدول ۱: آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (n= ۲۵۶)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
آمادگی به اعتیاد	۳۴/۰۳	۱۱/۶۹	۰/۴۸	-۰/۲۲
آمادگی فعال	۲۱/۲۹	۸/۸۰	۰/۶۹	-۰/۰۲
آمادگی منفعل	۱۲/۷۵	۴/۰۳	۰/۰۴	-۰/۵۱
بدتنظیمی روان‌شناختی	۳۰/۸۱	۱۰/۹۷	۰/۲۹	-۰/۶۳
بدتنظیمی هیجانی	۱۰/۱۵	۴/۵۵	۰/۴۸	-۰/۱۵
بدتنظیمی شناختی	۱۰/۱۱	۴/۸۲	۰/۱۷	-۰/۹۶
بدتنظیمی رفتاری	۱۰/۶۶	۴/۵۶	۰/۶۵	-۰/۰۵
پرخاشگری سایبری	۶/۹۰	۴/۹۲	۰/۸۴	۰/۱۸
قربانی شدن سایبری	۶/۷۱	۵/۳۳	۱/۰۱	۰/۷۶

پیش فرض‌های آماری (نرمال بودن توزیع فراوانی متغیرها، روابط خطی بین متغیرها و یکسانی و همگنی پراکندگی) برای استفاده از تحلیل همبستگی استفاده شده است که در بخش تحلیل رگرسیون ارائه شده است. ماتریس همبستگی مربوط به جدول ۲ نشان می‌دهد که آمادگی به اعتیاد در نوجوانان با پرخاشگری سایبری ($r=0/52, p<0/01$)، قربانی شدن سایبری ($p<0/01$)، $r=0/56$ ، و بدتنظیمی روان‌شناختی ($r=0/48, p<0/01$) رابطه مثبت و معناداری داشتند.

جدول ۲: ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ($P < 0/01$)

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱. آمادگی به اعتیاد	۱								
۲. آمادگی فعال	۰/۹۳	۱							
۳. آمادگی منفعل	۰/۷۹	۰/۶۰	۱						
۴. بدتنظیمی روان‌شناختی	۰/۴۸	۰/۴۶	۰/۳۹	۱					
۵. بدتنظیمی هیجانی	۰/۴۱	۰/۳۹	۰/۳۳	۰/۷۹	۱				
۶. بدتنظیمی شناختی	۰/۳۷	۰/۳۶	۰/۲۹	۰/۷۲	۰/۳۷	۱			
۷. بدتنظیمی رفتاری	۰/۳۰	۰/۲۸	۰/۲۶	۰/۸۱	۰/۵۸	۰/۳۸	۱		
۸. پرخاشگری سایبری	۰/۵۲	۰/۵۲	۰/۳۸	۰/۴۵	۰/۳۵	۰/۳۸	۰/۳۱	۱	
۹. قربانی شدن سایبری	۰/۵۶	۰/۵۶	۰/۳۹	۰/۵۱	۰/۴۲	۰/۴۳	۰/۳۳	۰/۷۶	۱

یادداشت: همه متغیرها در سطح $P > 0/01$ معنادار بودند.

برای بررسی مفروضه چند هم خطی از شاخص‌های تحمل^۱ و عامل تورم واریانس^۲ (VIF) استفاده شد، در این پژوهش ارزش شاخص تحمل بیشتر از ۰/۱ و شاخص VIF کم‌تر از ۱۰ محاسبه شد که از این مفروضه تخطی نشده است. هم‌چنین برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین- واتسون استفاده شده است، اگر این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد از این مفروضه تخطی نشده است. این آماره در متغیرهای پرخاشگری و قربانی‌شدن سایبری ۱/۸۰ و بدتنظیمی روان‌شناختی ۱/۸۰ به دست آمده است که فرض استقلال خطاها پذیرفته است. برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای پژوهش از شاخص‌های چولگی و کشیدگی استفاده شد که در مقادیر ± 1 و قابل قبول است (جدول ۱). برای بررسی داده‌های پرت از آزمون ماهالانوبیس استفاده شد که حداقل و حداکثر آن برای متغیرهای پرخاشگری و قربانی‌شدن سایبری ۰/۱۱۲ و ۱۲/۸۹ و بدتنظیمی روان‌شناختی ۰/۳۹۱ و ۱۴/۶۳ بود، و میزان آن کم‌تر از مقدار بحرانی مجذور کای با آلفای ۰/۰۰۱ بوده است (مقدار بحرانی مجذور کای با در نظر گرفتن تعداد ۲ و ۳ متغیر پیش‌بین به ترتیب مقادیر ۱۳/۸۲ و ۱۶/۲۷ بوده است) که حاکی از نبود داده‌های پرت در مطالعه است. برای بررسی نرمال بودن توزیع خطاها از نمودار هیستوگرام استفاده شد. برای هر دو متغیر وابسته میانگین این توزیع صفر بوده و انحراف معیار آن نزدیک به یک بود. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که خطاها دارای توزیع نرمال هستند. برای تعیین سهم پرخاشگری سایبری و قربانی‌شدن سایبری در پیش‌بینی میزان آمادگی به اعتیاد نوجوانان از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش ورود هم‌زمان استفاده شد.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که آزمون تحلیل واریانس معنادار بوده ($R^2=0/34$; $F=91/08$; $P<0/001$) و ۳۴ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد بر اساس پرخاشگری سایبری و قربانی‌شدن سایبری تبیین می‌شود. همچنین، ضرایب رگرسیونی محاسبه شده حکایت از آن دارند که پرخاشگری سایبری و قربانی‌شدن سایبری به ترتیب با مقادیر $(\beta=0/22)$ و $(\beta=0/39)$ توانستند تغییرات مربوط به آمادگی به اعتیاد نوجوانان را به‌طور معناداری پیش‌بینی کنند.

1. Tolerance
2. Variance Inflation Factor

۱۲۸ فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان ...

جدول ۳: پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد از طریق پرخاشگری سایبری و قربانی شدن سایبری

مدل	R	R ²	F	P	B	S.E	β	t	P
مقدار ثابت					۲۴/۵۵	۰/۸۸۲	-	۲۷/۸۴	۰/۰۰۱
پرخاشگری سایبری	۰/۵۸	۰/۳۴	۹۱/۰۸	۰/۰۰۱	۰/۵۴	۰/۱۵۹	۰/۲۲۹	۳/۴۱	۰/۰۰۱
قربانی شدن سایبری					۰/۸۵	۰/۱۴۷	۰/۳۹۰	۵/۸۱	۰/۰۰۱

برای تعیین سهم ابعاد بدتنظیمی روان‌شناختی (رفتاری، شناختی و هیجانی) در پیش‌بینی میزان آمادگی به اعتیاد نوجوانان از تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به روش ورود همزمان استفاده شد. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که آزمون تحلیل واریانس معنادار بوده ($R^2=0/23$; $F=35/14$; $P<0/001$) و ۲۳/۱ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد بر اساس بدتنظیمی روان‌شناختی تبیین می‌شود. همچنین، ضرایب رگرسیونی محاسبه شده حکایت از آن دارند که بدتنظیمی رفتاری و بدتنظیمی هیجانی به ترتیب با مقادیر $(\beta=0/25)$ و $(\beta=0/30)$ توانستند تغییرات مربوط به آمادگی به اعتیاد نوجوانان را به‌طور معناداری پیش‌بینی کنند.

جدول ۴: پیش‌بینی آمادگی به اعتیاد از طریق بدتنظیمی روان‌شناختی

مدل	R	R ²	F	P	B	S.E	β	t	P
مقدار ثابت					۱۸/۴۵	۱/۶۴	-	۱۱/۲۵	۰/۰۰۱
بدتنظیمی رفتاری	۰/۴۸	۰/۲۳	۳۵/۱۴	۰/۰۰۱	۰/۶۴	۰/۱۳	۰/۲۵	۴/۸۹	۰/۰۰۱
بدتنظیمی شناختی					۰/۰۸	۰/۱۴	۰/۰۳	۰/۵۹	۰/۵۵
بدتنظیمی هیجانی					۰/۷۷	۰/۱۵	۰/۳۰	۵/۱۰	۰/۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف تبیین آمادگی به اعتیاد نوجوانان بر اساس قلدری/قربانی شدن سایبری و بدتنظیمی روان‌شناختی انجام شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که قلدری/قربانی شدن سایبری با آمادگی به اعتیاد، همبستگی مثبتی داشته و قلدری/قربانی شدن سایبری به‌طور معناداری توانستند آمادگی به اعتیاد را در نوجوانان پیش‌بینی و تبیین کنند. این یافته‌ها همسو با نتایج مطالعات کیم (۲۰۱۸)، رایت (۲۰۱۶) زسیلا و همکاران (۲۰۱۸) و سننات و همکاران

(۲۰۱۸) است. قلدری- قربانی شدن سایبری می‌تواند به‌صورت دوجانبه بر انواع رفتارهای پرخطر (به‌ویژه اختلالات مرتبط با مصرف مواد) و مشکلات رفتاری نوجوانان تأثیر بگذارد. با توجه به نظریه تراکنشی استرس و مقابله، نوجوانانی که در فضای سایبری انواع رفتارهای سایبری پرخطر و مشکل‌زا را تجربه می‌کنند، ممکن است با استرس و فشار روانی زیادی مواجه می‌شوند که برای رهایی از این وضعیت، از انواع مواد مخدر و الکل به‌عنوان یک راهبرد مقابله‌ای هیجان‌مدار استفاده کنند (مالمان و همکاران، ۲۰۱۸؛ سنات و همکاران، ۲۰۱۸)، و این رفتارها (اعتیاد به مواد مخدر و قلدری- قربانی شدن سایبری) یکدیگر را تقویت کرده و به سایر مشکلات روان‌شناختی در نوجوانان منجر شود. رفتار قلدری سایبری بر حیطه‌های مختلف جسمانی، روانی، اجتماعی و عاطفی فرد قلدر تأثیر سوء می‌گذارد (زسیلا و همکاران، ۲۰۱۸). افراد قلدر معمولاً توان مهار رفتار خود را ندارند و چنین ناسازگاری‌های رفتاری، در زندگی روزانه و رابطه با دوستان اختلال ایجاد می‌کند. احساسات تجربه‌شده توسط قربانیان، بسیار دردناک و اثر آن ماندنی است (برونشتاین کلومک و همکاران، ۲۰۱۹). رفتارهای قلدری چنانچه متوقف نشوند، می‌توانند به رفتارهای انحرافی و ضداجتماعی تبدیل شوند (کوان و همکاران، ۲۰۲۰). قلدری کردن در سنین پایین چنان مخرب است که اثرات آن تا بزرگسالی باقی می‌ماند، و افرادی که در سنین پایین قلدری می‌کنند از سلامت جسمانی کم‌تری برخوردارند و احتمال ابتلای آن‌ها به افسردگی، اختلالات اضطراب و ایده‌پردازی خودکشی در سن بعدی بیشتر است (برونشتاین کلومک و همکاران، ۲۰۱۹). همسو با نتایج پژوهش حاضر، سیدهاشمی و حقیقتی (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای که به‌صورت مروری، ادبیات مربوط به اثرات قلدری سایبری بر سلامت نوجوانان را بررسی کرده بودند، گزارش داد که قلدری سایبری تهدیدی برای سلامت نوجوانان است و در تعداد زیادی از مطالعات، همبستگی منفی معناداری بین درگیر شدن نوجوانان در رفتارهای قلدرمانه سایبری و شاخص‌های سلامت وجود داشت. نوجوانانی که با قلدری سایبری مواجهه و قربانی شده بودند، افزایش افسردگی، اضطراب، تنهایی، رفتار خودکشی و نشانه‌های جسمی را گزارش داده‌اند و در افراد مرتکب قلدری سایبری، احتمال افزایش مصرف مواد مخدر، پرخاشگری و رفتارهای بزهکارانه گزارش شده بود.

همچنین، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بدتنظیمی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن با

۱۳۰ فضای سایبری و گرایش به اعتیاد در نوجوانان ...

آمادگی به اعتیاد، همبستگی مثبتی داشته و مؤلفه‌های بدتنظیمی هیجانی و بدتنظیمی رفتاری به‌طور معناداری توانستند آمادگی به اعتیاد را در نوجوانان پیش‌بینی و تبیین کنند، این یافته‌ها همسو با نتایج مطالعات سعادت و همکاران (۲۰۱۹)، هریس و همکاران (۲۰۱۷) است. بدتنظیمی روان‌شناختی می‌تواند تمام جنبه‌های زندگی نوجوانان را تحت تأثیر قرار دهد و با مشکلات روان‌شناختی و رفتارهای پرخطر همراه باشد. همسو با نتایج مطالعه حاضر، هریس و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای که نقش میانجی بدتنظیمی روان‌شناختی در رابطه بین زیاده‌روی در نوشیدن الکل و پیامدهای مرتبط با آن را در نوجوانان بررسی کرده بودند، نتایج آن‌ها نشان داد که نوجوانانی که با وجود پیامدها و نتایج منفی مبادرت به نوشیدن مقدار زیاد الکل می‌کنند، از لحاظ هیجانی، رفتاری و شناختی بدتنظیمی بیشتری داشتند. در ارتباط با اختلالات مصرف مواد و رفتارهای اعتیادی، تحقیقات نشان داده‌اند که مشکلات و بدتنظیمی‌های هیجانی به‌عنوان یک عامل تعیین‌کننده در این رفتارها است و افراد با مشکلات و بدتنظیمی هیجانی و رفتاری، به‌احتمال زیاد بر استراتژی‌های ناسازگارانه و تکانشی برای تنظیم هیجان‌ها و رفتارهای منفی خود تکیه می‌کنند (سرگی و همکاران، ۲۰۲۰). در یک تبیین کلی از نتایج پژوهش می‌توان بیان کرد که احتمالاً نوجوانانی که دارای بدتنظیمی روان‌شناختی هستند و نمی‌توانند به‌طور مناسبی هیجان‌ها، رفتارها و شناخت‌هایشان را تنظیم کنند، در فضای بدون محدودیت سایبری فرصت مناسبی برای آن‌ها به‌وجود می‌آید که تکانه‌های خود را ابراز و به رفتارهای پاتولوژیکال و مشکل‌زای قلدری و قربانی‌شدن سایبری اقدام کنند (مالمان و همکاران، ۲۰۱۸؛ سننات و همکاران، ۲۰۱۸). قلدری و قربانی‌شدن سایبری نیز با انواع مشکلات و پریشانی‌های روان‌شناختی (از جمله افسردگی، اضطراب، استرس، احساس گناه و شرم) همراه هست (برونشتاین کلومک و همکاران، ۲۰۱۹) و این نوجوانان به‌طور ناسازگارانه برای مقابله با پریشانی‌ها و حالت‌های منفی روان‌شناختی از مواد مخدر استفاده کرده و به اعتیاد به مواد مخدر آسیب‌پذیر می‌شوند.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به جامعه مورد مطالعه آن اشاره کرد که تنها از دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم شهر میاندوآب نمونه‌گیری شده بود و با توجه به تفاوت و تنوع فرهنگی جامعه ایرانی، باید در تعمیم آن به همه نوجوانان ایرانی احتیاط کرد. پیشنهاد می‌شود که متغیرهای پژوهش در نمونه‌های بزرگ‌تر و بر روی گروه‌های بالینی از نوجوانان

درگیر در مشکلات اعتیادی و رفتارهای سایبری مشکل‌زا اجرا شود تا اطلاعات دقیق‌تری در این زمینه کسب شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در مطالعات آتی با تکیه بر یافته‌های مطالعه حاضر که در ارتباط با نقش سبب‌شناختی متغیرهای بدتنظیمی روان‌شناختی و قلدری/قربانی شدن سایبری در گرایش به اعتیاد نوجوانان مشخص شد، به طراحی برنامه‌های آموزشی توانمندسازی نوجوانان در سطح مدارس و خانواده‌ها اقدام کنند.

سپاس‌گزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از تمامی دانش‌آموزانی که وقت گران‌بهای خود را جهت تکمیل پرسشنامه‌های پژوهش در اختیار ما قرار دادند، اعلام کنند.

منابع

- زرگر، ی‌الله (۱۳۸۵). طراحی فرم ایرانی مقیاس آمادگی به اعتیاد. *دومین کنفرانس انجمن روان‌شناسی ایران*، ۴۰۱-۳۹۸.
- سیدهاشمی، سیدقاسم و حقیقتی، فروغ (۱۳۹۶). سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و مشکلات سلامت روانی در نوجوانان: با تأکید بر نقش محوری مزاحمت سایبری، چهارمین کنفرانس بین‌المللی نوآوری‌های اخیر در روان‌شناسی، مشاوره و علوم رفتاری، تهران؛ برگرفته از https://www.civilica.com/Paper-PSYCHO04-PSYCHO04_257.html
- سیدهاشمی، سیدقاسم و سعادت، سیدحسن (۱۳۹۶). ساختار عاملی و هنجاریابی نسخه فارسی مقیاس پرخاشگری سایبری و قربانی شدن سایبری در جامعه ایرانی. مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج).
- شالچی، بهزاد، سیدهاشمی، سیدقاسم، فریدیان، کبری، حسین‌زاده، بهناز و رحیم‌لو، مهدی (۱۳۹۸). درستی آزمایی و قابلیت اعتماد نسخه فارسی سیاهه بدتنظیمی روان‌شناختی در بین نوجوانان. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۸(۸۰): ۹۷۱-۹۸۰.
- Brunstein Klomek, A., Barzilay, S., Apter, A., Carli, V., Hoven, C. W., Sarchiapone, M. and Kaess, M. (2019). Bi-directional longitudinal associations between different types of bullying victimization, suicide ideation/attempts, and depression among a large sample of European adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 60 (2): 209-215.
- Cénat, J. M., Blais, M., Lavoie, F., Caron, P. O. and Hébert, M. (2018). Cyberbullying victimization and substance use among Quebec high schools

- students: The mediating role of psychological distress. *Computers in Human Behavior*, 89 (1): 207-212.
- Drodi, J. and Basharpour, S. (2019). Examining the relationship between dimensions of anger and personality deviance features and cyber aggression. *Journal of Psychological Studies*, 15 (1): 97-112 (Text in Persian).
- Harris, J. S., Stewart, D. G., Krzyzaniak, S. L., Charuhas, J. P., Moon, K. C., Holdren, A. L. and Joy, S. A. (2017). Binge drinking despite consequences: The role of psychological dysregulation. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 26 (2): 103-110.
- Jaghooory, H., Björkqvist, K. and Österman, K. (2015). Cyberbullying among adolescents: A comparison between Iran and Finland. *Journal of Child and Adolescent Behaviour*, 3 (1): 265-272.
- Kim, Y. K., Okumu, M., Small, E., Nikolova, S. P. and Mengo, C. (2018). The association between school bullying victimization and substance use among adolescents in Malawi: The mediating effect of loneliness. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 1 (1): 1-9.
- Lazarus, R. S. and Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company.
- Mallmann, C. L., de Macedo Lisboa, C. S. and Zanatta Calza, T. (2018). Cyberbullying and coping strategies in adolescents from Southern Brazil. *Acta Colombiana de Psicología*, 21 (1): 13-43.
- Mezzich, A. C., Tarter, R. E., Giancola, P. R. and Kirisci, L. (2001). The dysregulation inventory: A new scale to assess the risk for substance use disorder. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 10 (4): 35-43.
- Saadat, S. H. and Seyed hashemi, S. G. (2017). *Factor structure and standardization of the Persian version of cyber-aggression and cyber-victimization scale in Iranian population*. Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran: Iran (Text in Persian).
- Saadat, S. H., Seyed Hashemi, S. G., Bafandeh Garamaleki, H., Pourseyed Mahdi, R. and Azimi, M. (2019). The Explanation of students' addiction potential based on psychological dysregulation (behavioral, cognitive, and emotional): With perceived stress mediation. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 7 (2): 116-121.
- Seyed hashemi, S. G. and Haghighati, F. (2017). Social networking sites and mental health problems in adolescents: with emphasis on the central role of cyberbullying. *4th International Conference on Recent Innovations in Psychology*, Tehran: Iran (Text in Persian).
- Shader, T. and Beauchaine, T. P. (2020). Emotion dysregulation and externalizing spectrum disorders. In T. P. Beauchaine & S. E. Crowell (Eds.), *The Oxford handbook of emotion dysregulation*. New York, NY: Oxford University Press.

- Shalchi, B., Seyed hashemi, S. G., Faridian, K., Hosseinzadeh Khanmiri, B. and Rahimlou, M. (2019). Validity and reliability of the persian version of psychological dysregulation inventory among adolescents. *Journal of Psychoscience*, 18 (80): 971-980 (Text in Persian).
- Shapka, J. D. and Maghsoudi, R. (2017). Examining the validity and reliability of the cyber-aggression and cyber-victimization scale. *Computers in Human Behavior*, 69 (1): 10-17.
- Sorgi, K. M., Ammerman, B. A., Cheung, J. C., Fahlgren, M. K., Puhalla, A. A. and McCloskey, M. S. (2020). Relationships between non-suicidal self-injury and other maladaptive behaviors: beyond difficulties in emotion regulation. *Archives of suicide research*, 24 (1): 1-22.
- Alcover, K. C. and Thompson, C. L. (2020). Patterns of mean age at drug use initiation among adolescents and emerging adults, 2004-2017. *JAMA pediatrics*, 174 (7): 725-725.
- Wright, M. F. (2016). Cybervictimization and substance use among adolescents: The moderation of perceived social support. *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 16 (1-2): 93-112.
- Zargar, Y. (2006). Developing the Iranian form of addiction potential scale. In *The Second Conference of Psychology Association of Iran*, pp. 398-401 (Text in Persian).
- Zsila, Á., Orosz, G., Király, O., Urbán, R., Ujhelyi, A., Jármi, É. and Demetrovics, Z. (2018). Psychoactive substance use and problematic internet use as predictors of bullying and cyberbullying victimization. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16 (2): 466-479.
- Kwan, I., Dickson, K., Richardson, M., MacDowall, W., Burchett, H., Stansfield, C., and Thomas, J. (2020). Cyberbullying and children and young people's mental health: a systematic map of systematic reviews. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23 (2): 72-82.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

**Cyberspace and Tendency toward Drug Addiction in
Adolescents: The Central Role of Cyberbullying Victimization
and Psychological Dysregulation**

Seyed Ghasem Seyed Hashemi^{*1}, Kobra Faridian², Hojjat Mahmoudi³,
Behnaz Hosseinzadeh Khanmari⁴, Elmira Ahmadpour Mahalleh⁵,
Mehri Ezazi⁶ and Ebrahim Azami⁷

Abstract

The purpose of this study was to explain tendency toward drug addiction in adolescents based on the cyberbullying victimization and psychological dysregulation. In this descriptive-correlational study 356 (197 boys and 159 girls) high school students of Miandoab city were selected in the 2018/2019 academic year, by cluster-random sampling method and completed the Iranian addiction potential scale, the psychological dysregulation inventory, as well as the cyber-aggression and cyber-victimization scale. Data were analyzed by Pearson's correlation coefficient as well as multiple linear regression. The results showed that there were significant correlations

-
1. Corresponding author: Elementary school teacher, M.A. in Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran. seyedhashemi71@gmail.com
 2. Elementary school teacher, M.A. in Psychology. Payam-Noor University of Bonab, Bonab, Iran. faridian.psych@gmail.com
 3. Elementary school teacher, M.A. in Educational Psychology, Urmia University, Urmia, Iran, Hojjat. Mahmoudi1@gmail.com
 4. Psychologist Social Welfare Emergency Center of Azarshahr county, M.A. in Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran, hosseinzadeh.behnaz69@gmail.com
 5. M A Student in Educational Psychology, Islamic Azad University of Urmia, Urmia, Iran. elmiraahmadpour@yahoo.com
 6. Assistant Professor of Educational Management, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Mashhad, Iran. mehri_ezazi@yahoo.com
 7. Elementary school teacher, M.A. in Educational research, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran. azami.ebrahim71@gmail.com
- DOI: 10.22051/PSY.2020.28022.2009
https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_5107.html

Abstracts

between cyber-aggression, cyber-victimization, and psychological dysregulation (behavioral, cognitive, and emotional) and tendency toward drug addiction in the adolescents. Also, the cyberbullying victimization and psychological dysregulation could favorably predict the tendency toward drug addiction in the adolescents. Findings of this study showed the need to pay attention to cyberbullying victimization and psychological dysregulation as important etiological factors in the tendency towards drug addiction in adolescents.

Keywords: Adolescents, cyber-aggression, cyber-victimization, psychological dysregulation, substance -related disorders

پروپشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی